

Корнаш Іванна Іванівна,
аспірант кафедри наук про здоров'я,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
ORCID ID: 0009-0008-6373-370X
м. Ужгород, Україна

Миронюк Іван Святославович,
доктор медичних наук, професор,
професор кафедри наук про здоров'я, проректор з наукової роботи,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
ORCID ID: 0000-0003-4203-4447
м. Ужгород, Україна

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПРОФІЛЬ ФАХІВЦЯ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ

Вступ. Сучасна трансформація системи громадського здоров'я в Україні та інших країнах супроводжується зростанням вимог до професійної готовності кадрового потенціалу (public health workforce). Водночас зберігається розрив між рамками компетентностей і реальними потребами практики, зокрема у сферах лідерства, комунікації та системного мислення. У цьому контексті формування цілісного компетентнісного профілю фахівця громадського здоров'я розглядається як інструмент узгодження освіти, професійної діяльності та потреб системи громадського здоров'я.

Метою дослідження є аналіз зарубіжного досвіду формування компетентнісних рамок фахівця громадського здоров'я та стан розвитку даного питання в Україні.

Матеріали та методи. В дослідженні застосовано системний підхід із використанням контент-аналізу та компаративного аналізу міжнародних і національних нормативних документів, а також узагальнення сучасних наукових публікацій з проблематики підготовки кадрів для системи громадського здоров'я.

Виклад основного матеріалу містить узагальнення міжнародного та українського досвіду формування компетентнісних рамок спеціалістів у сфері громадського здоров'я та характеристику ключових доменів компетентностей фахівця громадського здоров'я. Показано наявність розривів між рамками компетентностей і практичними потребами системи, зокрема у сферах лідерства, комунікації та системного мислення. **Висновки.** Застосування компетентнісного підходу у формуванні профілю фахівця громадського здоров'я сприяє подоланню розривів між рамками компетентностей і практичними потребами системи. Аналіз міжнародного досвіду засвідчує важливість адаптації моделей до національного контексту як передумови посилення кадрового потенціалу системи громадського здоров'я.

Ключові слова: громадське здоров'я, компетентнісний підхід, фахівець громадського здоров'я, рамки компетентностей, професійна підготовка, кадровий потенціал громадського здоров'я.

Kornash Ivanna Ivanivna, Postgraduate Student at the Department of Health Sciences, Uzhhorod National University; ORCID ID: 0009-0008-6373-370X, Uzhhorod, Ukraine

Myronyuk Ivan Sviatoslavovych, Doctor of Medical Sciences, Professor, Professor at the Department of Health Sciences, Vice-Rector for Research, Uzhhorod National University; ORCID ID: 0000-0003-4203-4447, Uzhhorod, Ukraine

COMPETENCY PROFILE OF A PUBLIC HEALTH PROFESSIONAL: INTERNATIONAL EXPERIENCE AND UKRAINIAN PERSPECTIVES

Introduction. The modern transformation of the public health system in Ukraine and other countries is accompanied by increasing requirements for the professional preparedness of the public health workforce. At the same time, a gap persists between competency frameworks and the actual needs of practice, particularly in leadership, communication, and systems thinking. In this context, the development of a comprehensive competency profile of a public health professional is considered a tool for aligning education, professional activity, and the needs of the public health system.

The aim of the study is to analyze international experience in developing competency frameworks for public health professionals and to assess the current state of this issue in Ukraine.

Materials and methods. A systems approach was applied in the study using content analysis and comparative analysis of international and national regulatory documents, as well as the synthesis of contemporary scientific publications on workforce training for the public health system.

Results. The main material presents a generalization of international and Ukrainian experience in developing competency frameworks for specialists in public health and characterizes the key competency domains of a public health professional. The study demonstrates gaps between competency frameworks and the practical needs of the system, particularly in leadership, communication, and systems thinking.

Conclusions. The application of the competency-based approach in shaping the profile of a public health professional helps bridge the gap between competency frameworks and the practical needs of the system. The analysis of international experience demonstrates the importance of adapting models to the national context as a prerequisite for strengthening the public health system's workforce capacity.

Key words: public health, competency-based approach, public health professional, competency frameworks, professional training, public health workforce capacity.

© Корнаш І. І., Миронюк І. С., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Вступ. Система громадського здоров'я України перебуває на етапі трансформації, спрямованої на наближення до європейських стандартів і посилення спроможності функціонування на рівні територіальних громад (місцевий рівень). Важливим тригером цього процесу стала адміністративно-територіальна реформа з децентралізацією та створенням об'єднаних територіальних громад (ОТГ), які отримали ширші повноваження у сфері охорони здоров'я населення громади [1]. Водночас, за оцінкою Всесвітньої організації охорони здоров'я, саме розвиток первинної медичної допомоги є центральним елементом трансформації системи, оскільки цей рівень забезпечує найближчий контакт із безпосередніми споживачами медичних допомоги, доступність базових послуг у сфері охорони здоров'я та інтеграцію профілактичних і лікувальних заходів [2].

Визначення потенційної ролі фахівця громадського здоров'я, зокрема і на рівні територіальної громади, є стратегічним завданням. У міжнародній практиці ця роль конкретизується через рамки компетентностей, як от WHO-ASPHER Competency Framework for the Public Health Workforce in the European Region, що використовується для формування освітніх програм підготовки фахівців і загалом кадрової політики [3]. Подібні підходи відображені й у Core Competencies for Public Health Professionals (США), які акцентують на фундаментальних знаннях, міждисциплінарних навичках і методах розвитку кадрового потенціалу [4]. Попри наявність таких рамок, дослідження засвідчують суттєві розриви між змістовним наповненням академічної підготовки та практикою: фахівцям бракує компетентностей у сфері лідерства, комунікації, системного мислення та формування партнерств [5]. Це актуалізує потребу удосконалення нормативного підґрунтя щодо вимог до підготовки фахівців, що забезпечить умови до інтеграції міжнародних стандартів у національну систему охорони здоров'я, зокрема через «Основи законодавства України про охорону здоров'я» [6].

В умовах адміністративно-територіальної реформи та впровадження механізмів децентралізації в Україні особливого значення набуває узгодження вимог міжнародних рамок компетентностей із потребами національної системи охорони здоров'я населення, що дає змогу формувати сучасний компетентнісний профіль фахівця громадського здоров'я та підсилити спроможність системи громадського здоров'я реагувати на виклики сьогодення.

Мета дослідження. Проведення порівняльного аналізу досвіду формування компетентнісних рамок фахівця громадського здоров'я країн з усталеними системами кадрового забезпечення сфери громадського здоров'я та оцінка стану розвитку цього напрямку в Україні.

Методологія та методи дослідження. У роботі застосовано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів дослідження. Бібліосемантичний метод використано для аналізу сучасних наукових публікацій з проблематики формування компетентностей у сфері громадського здоров'я в країнах з розвинутими сис-

темами громадського здоров'я Європейського регіону, США, Канади, Великої Британії та інших. Контент-аналіз застосовано для вивчення міжнародних (ВООЗ, Європейської асоціації шкіл громадського здоров'я (ASPHER)) і національних нормативних та регулюючих документів України та інших країн. Порівняльний аналіз дав змогу зіставити підходи до побудови компетентнісних рамок фахівців громадського здоров'я у міжнародній та національній практиці різних країн. Метод систематизації використано для узагальнення та структурування ключових доменів компетентностей фахівця громадського здоров'я в сучасних умовах функціонування національних систем.

Виклад основного матеріалу дослідження. У науковому дискурсі спостерігається стійка тенденція до того, що питання компетентностей у сфері громадського здоров'я дедалі більше виходять на перший план. Поряд із професійними знаннями все більшої ваги набувають навички, які дозволяють фахівцям працювати в складних і швидкозмінних умовах.

Європейські дослідження показують, що молоді фахівці та студенти у сфері громадського здоров'я найбільше цінують компетентності, пов'язані з промоцією здоров'я, лідерством і системним мисленням, проте саме в цих напрямках вони відчують найбільший брак підготовки. Це свідчить про потребу у вдосконаленні освітніх програм і ширшому розвитку практичних навичок. Аналіз чинних компетентнісних рамок підтверджує цю проблему: загальні та лідерські компетентності часто залишаються недостатньо охопленими, що знижує готовність системи громадського здоров'я реагувати на виклики пандемій, кліматичних змін та інших криз [7, 8].

Досвід реалізації освітніх програм європейських країн демонструє прагнення до системного впровадження компетентнісного підходу у підготовці фахівців громадського здоров'я. Особливу увагу приділяють інтеграції міждисциплінарних знань та практичних навичок, що відповідають очікуванням ринку праці та вимогам роботодавців. Водночас зберігається потреба в посиленні лідерських компетентностей, розвитку навичок стратегічного мислення та управління змінами, що визначають здатність фахівців ефективно працювати у динамічному та кризовому середовищі [9, 10]. Подібні виклики простежуються й в Україні. Попри здійснені кроки у напрямі професіоналізації сфери громадського здоров'я, досі бракує цілісного бачення компетентностей, необхідних для роботи на місцевому рівні. Зокрема, відзначається недостатня інтеграція сучасних міжнародних рамок у національні програми підготовки, що ускладнює формування кадрового потенціалу системи збереження та покращення стану здоров'я для територіальних громад [11].

Процес формування рамок компетентностей у сфері громадського здоров'я залишається складним і нерівномірним в усіх країнах, дані яких аналізувалися у цьому дослідженні. Дослідження показують, що підходи до їх розробки істотно різняться, а ефективність залежить від чіткості структури, балансу між загальними й спеціалізованими компетентностями та залучення широкого кола зацікавлених сторін до їх

формування. У країнах із низьким та середнім рівнем доходу ключовим викликом є адаптація міжнародних моделей до місцевого контексту з урахуванням соціально-економічних умов, ресурсних обмежень і потреб конкретних громад. Прикладом спроби операціоналізувати такі підходи стала розробка й валідація інструменту COPNЕС index в Індії. На основі 37 показників він дозволив надійно вимірювати базові компетентності фахівців, виявляти прогалини між рівнями управління та окреслити найбільші розриви у сферах застосування інструментів громадського здоров'я, фінансового аналізу та підготовки бюджетних пропозицій. Такі інструменти можуть слугувати базою для оцінки потреб у навчанні, розробки цільових програм підвищення кваліфікації й удосконалення кадрової політики [12–14].

На європейському рівні створено рамки компетентностей у сфері громадського здоров'я, що слугують орієнтиром для національних систем країн Європейського регіону. Звіт ВООЗ підкреслює важливість їх адаптації до інституційних можливостей і потреб окремих країн, поєднання міжнародних стандартів із місцевими умовами. Подібні підходи реалізовані й у ряді інших держав: у Канаді оновлена рамка (2025) включає 64 компетентності в десяти категоріях, у Великій Британії Public Health Skills and Knowledge Framework структурує знання та навички у трьох сферах, а в США Core Competencies for Public Health Professionals (2021) охоплюють вісім доменів і застосовуються для планування освітніх програм та розвитку кадрів. Ці приклади демонструють значення національних рамок як практичних інструментів, що забезпечують впровадження компетентнісного підходу у діяльність на місцевому рівні [4, 15–17]. Узагальнену характеристику основних міжнародних компетентнісних рамок наведено у (табл. 1).

Представлені рамки демонструють спільну орієнтацію на системність, міждисциплінарність і розвиток лідерських компетентностей, що має значення для формування національного компетентнісного профілю.

Аналіз сучасних публікацій показує, що розвиток компетентностей у сфері громадського здоров'я відбувається як на концептуальному, так і на прикладному рівні. Різні моделі формування рамок охоплюють академічну підготовку та практичну діяльність, але водночас підкреслюють їхню динамічність і потребу врахування місцевого контексту. На рівні територіальних громад спостерігається нерівномірність реалізації: у сільських громадах вища плинність кадрів і відчутніші прогалини в управлінні, лідерстві та комунікації. Це підсилює ризики для стабільності локальних систем і вимагає інструментів, здатних поєднувати стратегічні орієнтири з практичними потребами фахівців «на місцях». Водночас ефективність рамок залежить не лише від їх створення, а й від управління ними: регулярного перегляду, адаптації до нових викликів і чітких механізмів моніторингу, що забезпечують актуальність та практичну цінність у підготовці кадрів [18–20].

В українському контексті процес професіоналізації фахівців громадського здоров'я лише формується: є окремі успіхи у наблизенні до європейських стандартів, проте зберігається фрагментарність бачення компетентностей і труднощі з їх системним упровадженням на рівні територіальних громад. Аналіз реформи системи громадського здоров'я підтверджує ці висновки: створення нових інституцій і перші кроки гармонізації з європейськими практиками стали важливим здобутком, однак обмежені ресурси та кадрові бар'єри продовжують стримувати реалізацію змін [11, 21].

В Україні професіоналізація фахівців громадського здоров'я розглядається не лише крізь призму реформ, а й через освітні та наукові ініціативи. Розвиток кадро-

Таблиця 1

Порівняльна характеристика міжнародних компетентнісних рамок у сфері громадського здоров'я

Країна / організація	Документ	Структура рамки	Ключові акценти	Практичне застосування
WHO-ASPHER (Європейський регіон)	WHO-ASPHER Competency Framework for the Public Health Workforce (2020) [3]	Компетентності згруповані за доменами, що охоплюють аналітичні, лідерські, управлінські та етичні аспекти	Системний підхід, узгодження з Essential Public Health Operations (EPHO), інтеграція в освітні програми	Використовується для розробки навчальних програм та кадрової політики
США	Core Competencies for Public Health Professionals (2021) [4]	8 доменів компетентностей	Фундаментальні знання, міждисциплінарність, розвиток лідерства	Планування освітніх програм, оцінювання та розвиток кадрового потенціалу
Канада	Core Competencies for Public Health in Canada 2.0 (2025) [16]	10 категорій, 64 компетентності	Оновлення відповідно до сучасних викликів, фокус на практичній діяльності	Орієнтир для підготовки та оцінювання фахівців
Велика Британія	Public Health Skills and Knowledge Framework (2021/2023) [17]	Структурована за рівнями знань і навичок	Професійний розвиток, кар'єрне планування	Підтримка професійного розвитку та кадрового планування

вого потенціалу має спиратися на компетентнісні рамки, узгоджені з європейськими стандартами, що забезпечує готовність спеціалістів працювати на рівні громад; цьому сприяють міжнародні партнерства та академічна співпраця. Важливим кроком стало пілотування у 2019 році Competency Framework, яке допомогло доповнити відсутні у посадових інструкціях компетенції. Подальший перегляд магістерських програм завершився у 2021 році впровадженням державного кваліфікаційного іспиту, а також аналізом кадрових ресурсів і запуском Public Health Leadership Programme. Ці ініціативи підтверджують поступову інституціоналізацію компетентнісного підходу. Водночас ефективність змін значною мірою залежить від наявності чітких інструментів оцінювання: українські дослідження пропонують поетапні моделі, що дають змогу не лише фіксувати навички, а й виявляти прогалини для подальшого розвитку, створюючи умови для системного управління кадровим потенціалом як на національному рівні, так і в громадах [22–24].

Український досвід підтверджує, що розвиток кадрового потенціалу громадського здоров'я потребує системних орієнтирів, які поєднують міжнародні практики з національними реаліями. Адапована рамка кадрового потенціалу охоплює узгодження з пріоритетами охорони здоров'я та ЄРНО, створення нормативної бази, механізмів моніторингу, інтеграцію компетентнісних моделей в освіту й планування потреб кадрового забезпечення. Її гнучкість дозволяє враховувати нові виклики та підтримувати стійкість системи, водночас посилюючи спроможність територіальних громад до ефективної дії [25].

Висновки:

1. Компетентнісний підхід розглядається як визначальний чинник розвитку кадрового потенціалу сис-

теми громадського здоров'я в умовах зростання складності медико-соціальних викликів.

2. Узагальнення міжнародних компетентнісних рамок засвідчує, що серед пріоритетних компетентностей фахівця громадського здоров'я виокремлюються лідерство, стратегічне управління, ефективна комунікація, аналітичне та системне мислення, здатність до міжсекторальної взаємодії та прийняття рішень на основі даних. Зазначені домени формують основу професійної діяльності в умовах сучасних викликів системи громадського здоров'я.

3. Український досвід інституціоналізації компетентнісних моделей залишається фрагментованим: поряд із поодинокими позитивними ініціативами зберігаються інституційні та організаційні бар'єри, що обмежують їх практичне впровадження.

4. Формування цілісного компетентнісного профілю фахівця громадського здоров'я має стратегічне значення для підвищення адаптивності системи та зміцнення її стійкості в умовах трансформаційних процесів у сфері охорони здоров'я.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці та науковому обґрунтуванні інтегрованої моделі компетентнісного профілю фахівця громадського здоров'я з урахуванням особливостей функціонування системи на різних рівнях її організації, зокрема на місцевому рівні. Актуальними є також дослідження щодо визначення реальних потреб практичної системи громадського здоров'я, оцінки готовності випускників освітніх програм до виконання ключових функцій громадського здоров'я та розроблення механізмів впровадження компетентнісних профілів у систему безперервного професійного розвитку фахівців.

REFERENCES

1. Cabinet of Ministers of Ukraine. On approval of the Concept of reforming local self-government and territorial organization of power in Ukraine: Resolution No. 333-r of April 1, 2014. Kyiv: Cabinet of Ministers of Ukraine; 2014.
2. World Health Organization. Primary health care financing in Ukraine: a situation analysis and policy considerations. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2023. WHO/EURO:2023-8138-47906-70792.
3. Czabanowska K, Shickle D, Burazeri G, Gershuni O, Otok R, Azzopardi-Muscat N; WHO Regional Office for Europe. WHO-ASPHER competency framework for the public health workforce in the European Region. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2020.
4. Council on Linkages Between Academia and Public Health Practice. Core competencies for public health professionals. 3rd ed. Washington, DC: Public Health Foundation; 2021.
5. Bashkin O, Otok R, Kapra O, Czabanowska K, Barach P, Baron-Epel O, et al. Identifying the gaps between public health training and practice: a workforce competencies comparative analysis. *Int J Public Health*. 2022;67:1605303. <https://doi.org/10.3389/ijph.2022.1605303>
6. Verkhovna Rada of Ukraine. Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorov'ia [Fundamentals of the legislation of Ukraine on health care]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1993;(4):19. Ukrainian.
7. Brinzac MG, Smith A, Lopez J, et al. Public health competencies: what does the next generation of public health workforce need? *Eur J Public Health*. 2025;35(Suppl 2):ii11. <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckaf123>
8. Kuhlmann E, Czabanowska K, Brinzac MG, Aragón de León E, Falkenbach M, Ungureanu MI, Wismar M, Zapata T, Correia T. New WHO priorities in the European Region and health workforce competencies: a rapid assessment of capacities and gaps in public health competencies frameworks. *Int J Health Plann Manage*. 2025;40(4):802–809. <https://doi.org/10.1002/hpm.3934>
9. Grimaud O, Tzotzos G, Coste M, et al. EuroPubHealth master: mapping competency in public health training. *BMC Med Educ*. 2024;24:61. <https://doi.org/10.1186/s12909-023-05010-9>
10. Burke EM, Leeman J, Kahn L, et al. Toward a public health leadership national training agenda: a review of conceptual frameworks and core competencies. *Front Public Health*. 2025;13:1630046. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2025.1630046>
11. Gershuni O, Lekhan V, Kaluski DN. Public health workforce professionalization in Ukraine: achievements and challenges. *Front Public Health*. 2025;13:1469810. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2025.1469810>

-
12. MacKay M, Vasan A, Marcellus L, et al. Scoping review: approaches and best practices for competency statement and framework development in public health. *BMC Public Health*. 2023;23:2285. <https://doi.org/10.1186/s12889-023-17182-6>
 13. Sawleshwarkar S, Negin J. A public health competency framework for low- and middle-income countries. *BMC Public Health*. 2014;14:55. <https://doi.org/10.1186/1471-2458-14-55>
 14. Bhandari S, Bennett S, Peters DH. Development and validation of a tool to assess core competencies of public health professionals in low-income settings: findings from Uttar Pradesh, India. *Hum Resour Health*. 2025;23:29. <https://doi.org/10.1186/s12960-025-00994-5>
 15. World Health Organization. Competency frameworks for the public health workforce in the WHO European Region. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2022. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO.
 16. Public Health Agency of Canada; National Collaborating Centres for Public Health. Core competencies for public health in Canada 2.0. Ottawa: Public Health Agency of Canada; 2025.
 17. Public Health England. Public health skills and knowledge framework (PHSKF). London: Public Health England; 2021 [updated 2023].
 18. Kett PM, Leider JP, Yeager VA, et al. Competencies, training needs, and turnover among rural vs urban local public health workforce. *Am J Public Health*. 2023;113(9):1030–1039. <https://doi.org/10.2105/AJPH.2023.307273>
 19. MacKay M, Vasan A, Marcellus L, et al. Developing competencies in public health: a scoping review. *Public Health Rev*. 2024;45:7. <https://doi.org/10.3389/phre.2024.10944919>
 20. Nicol E, van Schalkwyk C, Czabanowska K, Otok R. The governance of core competencies for public health: a rapid review of the literature. *Public Health Rev*. 2023;44:1606110. <https://doi.org/10.3389/phrs.2023.1606110>
 21. Lekhan V, Kaluski DN, Nedoshytko O. Public health reform in Ukraine: results and challenges. *Public Health Panorama*. 2020;6(4):548–556.
 22. Gershuni O, Parić M, Aleksandrova O, Hrzic R, Clemens T, Burazeri G, Piven N, Commers M, Czabanowska K. Advancing public health workforce’s professional development: implications for Ukraine. *Eur J Public Health*. 2025. <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckaf143>
 23. World Health Organization; Association of Schools of Public Health in the European Region (ASPHER). Professionalization of the public health workforce in Europe: examples from Ukraine, Georgia and Azerbaijan. *Eur J Public Health*. 2024;34(Suppl 3):ckae144.462. <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckae144.462>
 24. Trushchenkova LV, Terenda NO, Vakhnovsky VV, Petrashyk YuM. Methodological features of competence assessment of public health specialists and managers in the health care system. *Visnyk sotsialnoi hihiieny ta orhanizatsii okhorony zdorovia Ukrainy*. 2024;1(99):64–68. <https://doi.org/10.11603/1681-2786.2024.1.14627>
 25. Gershuni O, Czabanowska K, Burazeri G, Bjegovic-Mikanovic V, Juszczyk G, Myrup AC, Kurpita V. Aligning best practices: a guiding framework as a valuable tool for public health workforce development with the example of Ukraine. *Int J Environ Res Public Health*. 2021;18(17):9246. <https://doi.org/10.3390/ijerph18179246>

Дата першого надходження статті до видання: 24.01.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.02.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 03.04.2026